

# *О Кадиной Луци*

Аутор: Младен Драшкић

Кадина Лука, 2007.

## УВОД

Полазећи од тачке да тамо где сам рођен и где живим, морам осмислити, реализовати и побољшати живот у својој локалној заједници, а при том сачувати природни амбијент, и отргнути од заборава културно-историјско наслеђе свог села и свог краја. Имајући у виду да сваки мештанин у принципу најбоље познаје своје село и своју околину [природне, културне и историјске одлике], а као полазну тачку за развој сеоског туризма. У свету је све већа тенденција, а посебно у Европској унији, промоција здравог начина живота, а то је повратак човека природи [очување природе, боравак човека у природи и бављење рекреативним спортом, као и здраве исхране, а која се заснива на производњи органске хране].

Може се приметити да је данашњи човек увидео и схватио да природу не може користити и рађавати, тј. узимати од ње до бесконачности, већ да исту мора поштовати и уважавати јер тако може једино опстати на планети као биће, и осигурати опстанак своје врсте. За двадесети век се каже да је ера „индустријализације“ и економског процвата човечанства [нарочито после Другог светског рата] а самим тим је дошло до великих миграција становништва из руралних средина у урбане средине, односно у градове, који имају потребе за радном снагом у индустријским постројењима и сл. Имајући у виду наведене чињенице, човеку у граду је ускраћен квалитетан боравак и живот у природном окружењу из кога потиче. Економским развојем и технолошким напретком током двадесетог века, човек је себи омогућио да може масовно а и као појединац да се креће, да брзо пређе на хиљаде километара, да борави на свим континентима и меридијанима, као и на свим најудаљенијим тачкама на планети земљи. Човек је увидео да има потребу да проводи време у природи [нарочито током 20. и почетком 21. века] тј. у руралној средини одакле је и потекао као и о очувању природног и свог културног и историјског наслеђа, за своја будућа покољења.

Србија је као држава током 20. века а нарочито деведесетих година, имала огромних политичких, друштвених и економских проблема [санкције, ограниченост у протоку људи и капитала]. Србија као таква није имала могућности да се развија као потенцијална туристичка дестинација. Од 2000. год. политичким променама као и јасно политичким и економским опредељењем за сарадњу, првенствено са европском унијом [прихватање њених вредности, као и тежњом, тј. учлањење у исту], као и сарадњу са државама у региону и целим светом, дошло је до брзог протока људи и капитала [људи више путују, посета разних дестинација а захваљујући економском развоју]. То се најбоље огледа у све већем броју посета странаца Београду, Н.Саду и другим већим градовима и туристичким местима [Копоник, Златибор, Гуца, „Ехит, и др.], такође се јавља потреба туриста да упознају и открију како природне тако и културно-историјске одлике Србије.

У историји кроз Србију су живели и пролазили разни народи. Напоменуо бих неке: Илири, Трачани, Римљани, Хуни, Словени и Турци, као и освајачи Немци,

Аустријанци. Сви ови народи су оставили свој траг на овим просторима, а то је један од разлога који покреће туристе да посете једно село, регију и државу, јер тако упознају културно-историјско наслеђе и обичаје једног села, регије, своје или туђе државе.

Ја ћу вам у овом свом раду писати о свом селу, Кадиној Луци, као и једним делом о општини Љиг где сам рођен и где живим.

## ***ГЕОГРАФСКО-САОБРАЋАЈНИ ПОЛОЖАЈ***

Општина Љиг се према географској регионализацији Србије налази на контакту две целине које припадају Шумадији, са једне, и северозападној средишњој Србији, са друге стране. Границу између ова два подручја чини река Љиг [98% територије општине припада сливу ове реке], која протиче западним и северозападним подручјем општине, а ниски Качер чини мању природну целину у оквиру високе Шумадије на истоку. То је управо и утицало да се географски а касније и функционално, општина Љиг дели на већу шумадијску зону на истоку, и две колубарске функцијске зоне у долини реке Љиг.

Општина Љиг има повољан саобраћајни положај захваљујући речним долинама Љига и Драгобиља кроз које се најлакше савлађује терен између Рудника и Суворора. Отвореност простора ка северу и природни пролаз ка југу условили су трасу магистралног пута М-22 која повезује општину са великим делом Србије [Београд и северно подручје Србије са средишњим, западним и југозападним делом Републике], као и са Црном Гором. Ова комуникација је најзначајнија за општину Љиг и пролази њеним средишњим делом. Друга по значају је регионална саобраћајница [Р-202], упоредничког правца која, такође пресеца средишњи део општине и чини везу између Мионице, Ваљева као центра Колубарског округа и даље Осечине и Лознице у подрињском делу Србије с једне стране, са Аранђеловцом, Шумадијом и долином В. Мораве с друге стране. Други путеви су мањег рег. значаја. Остале саобраћајнице на територији општине Љиг су локалног значаја и имају функцију повезивања сеоских насеља са општинским центром, са центрима заједница насеља и са суседним насељима, као и са саобраћајницама вишег реда. Усвојена је Стратегија просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора, Београд-Јужни Јадран, деоница Београд-Позега [14.11.2005.]. Планирана траса ауто пута ће проћи средином општине Љиг и довешће до значајних промена у просторно-функцијској организацији територије општине. У саобраћајном погледу то ће значити размештање теретног и транзитног саобраћаја из централне градске зоне Љиг, растерећењем магистралне саобраћајнице и изградњу свих потребних пратећих, саобраћајних садржаја са размештајем укрштања аутопута са саобраћајном мрежом општине.

Село Кадина Лука се налази на југозападу општине Љиг, по географској регионализацији Србије припада северозападној Србији, а на североистоку село се граничи са Шумадијом којој је природна граница река Љиг. У Кадиној Луци спајају

се две реке, где за главни изворишни крак реке Љига, се узима за врело у селу Ба које се са Кадином Луком атарски и граничи на југозападу, а друга притока изворишног крака Љига је, Славковачка река која извире у истоименом селу које се атарски граничи са Кадином Луком на југоистоку.

Кроз Кадину Луку пролазе два саобраћајна правца, долином главног изворишног крака реке Љиг ка селу Ба, пролази рег. пут [P-259A] који повезује општину Љиг на југозападу са општином Мионица на падинама Сувобора, и рег. пут [P-212A] који иде долином Славковачке реке ка истоименом селу који на југоистоку општине Љиг на планини Рајац повезује са општином Горњи Милановац. На североистоку село је са путем [P-212A] повезано са магистралним путем М-22 који пролази од Љига преко села Гукош ка Горњем Милановцу, где се село Гукош атарски граничи са Кадином Луком [маг. Пут М-22 у непосредној близини села Кадина Лука]. Ово су две главне савремене саобраћајнице које пролазе од североистока [М-22], које се по том на око два километара од М-22 у Кадиној Луци раздвајају ка југозападу рег. пут [P-259a] и југоистоку [P-212a].

У погледу друмског саобраћаја повољност општине Љиг а тиме и села Кадина Лука је та што у непосредној близини пролази коридор, тј. магистрални пут М-22 [Е-763 Ибарска магистрала]. који је други по значају на територији Србије, одмах после путног правца М-1 [Е-75, Суботица-Београд-Ниш-Прешево] и што је у близини значајних градских центара. Насеље Љиг, као центар општине од села Кадине Луке је удаљено 4км, од центра Колубарског округа Ваљево 41км, од Београда 86км, док су центри суседних општина, Мионица, Лајковац и Лазаревац у получасовној изохрини од Кадине Луке, а Горњи Милановац и Аранђеловац 45-минутној. Остали путеви у засеоцима атара села Кадина Лука су у локалном значењу и углавном су макадамски; повезани су са главним путним правцима који пролазе кроз село [P212A И P259A], осим у засеоку Грађеник где је асфалтни пут 1,5 км, док је у засеоку Медник макадамски пут дужине око 2км, засеок Брезик 1,5км, засеок Лазаревићи 1,5км и засеок Ћирјанићи 1км. Сви наведени локални путеви у наведеним засеоцима атара села Кадина Луке су повезани са горе наведеним рег. путевима, исти су у добром стању и функционални [проходни су током целе године].

## ***ПРИРОДНЕ ОДЛИКЕ***

**[рељеф, клима, воде, биљни и животињски свет]**

**Рељеф:** Равничарски терени општине Љиг захватају 15% општине а разлика од 8% одпада на долинске које су ниже од 200 м.н.в. Низијске области до 200 м.н.в. су најраспрострањеније у зони алувијалних река Љиг, Драгобиљ и Качер.

Брда и побрђа-брдски терени се налазе у оквиру висинске зоне од 200-500м.н.в. и заузимају 70% укупне територије општине. Најраспрострањенији су у централним и источним деловима општине. Испресеци су токовима Драгобиља,

Драгобиљице, Качера, Козељице и Славковачке реке и другим притокама ових река. Релативне висине између токова и гребена који их раздвајају крећу се у просеку 200м.н.в. Највећи део брдског простора је са угловима нагиба од 5 до 16° .

Нископланински терени – нископланински рељеф се простире у висинској зони од 500-1000м.н.в. и заузима најмањи део општине 7% територије. Простире се јужно и у југозападном делу општине на локацији Рајац, Груковица [висине преко 800м] затим Липоваце, Дебело брдо, Пањеви, Гучево и Чардак [преко 600м]. Сувобор чини јужну границу општине Љиг. Основна карактеристика планинског терена је зарављени широк гребен Сувобора са Рајцем и његова стрма северна страна која на појединим деловима има карактера одсека и спушта се ка селима Ба и Славковица. Углови нагиба ових простора се крећу од 16 до 30°. На овом делу има њих сипара на северним падинама Сувобора и на падинама Чардака. Из овог се може извести закључак да рељеф села Кадина Лука већим делом припада брдима-побрђима као и мањем делу нископланинском терену са највишим врхом Чардаком 645м.н.в. на југу и висом на западу од 640м.н.в. који се граничи са атаром општине Мионица. У југозападном делу села Кадина Луке протиче доњи крак изворишта реке Љиг, а југоисточним делом доњи ток Славковачке реке, чији су водотокови испресецали рељеф села. Релативне висине између токова и гребена који их раздвајају крећу се од 200-300м.н.в.

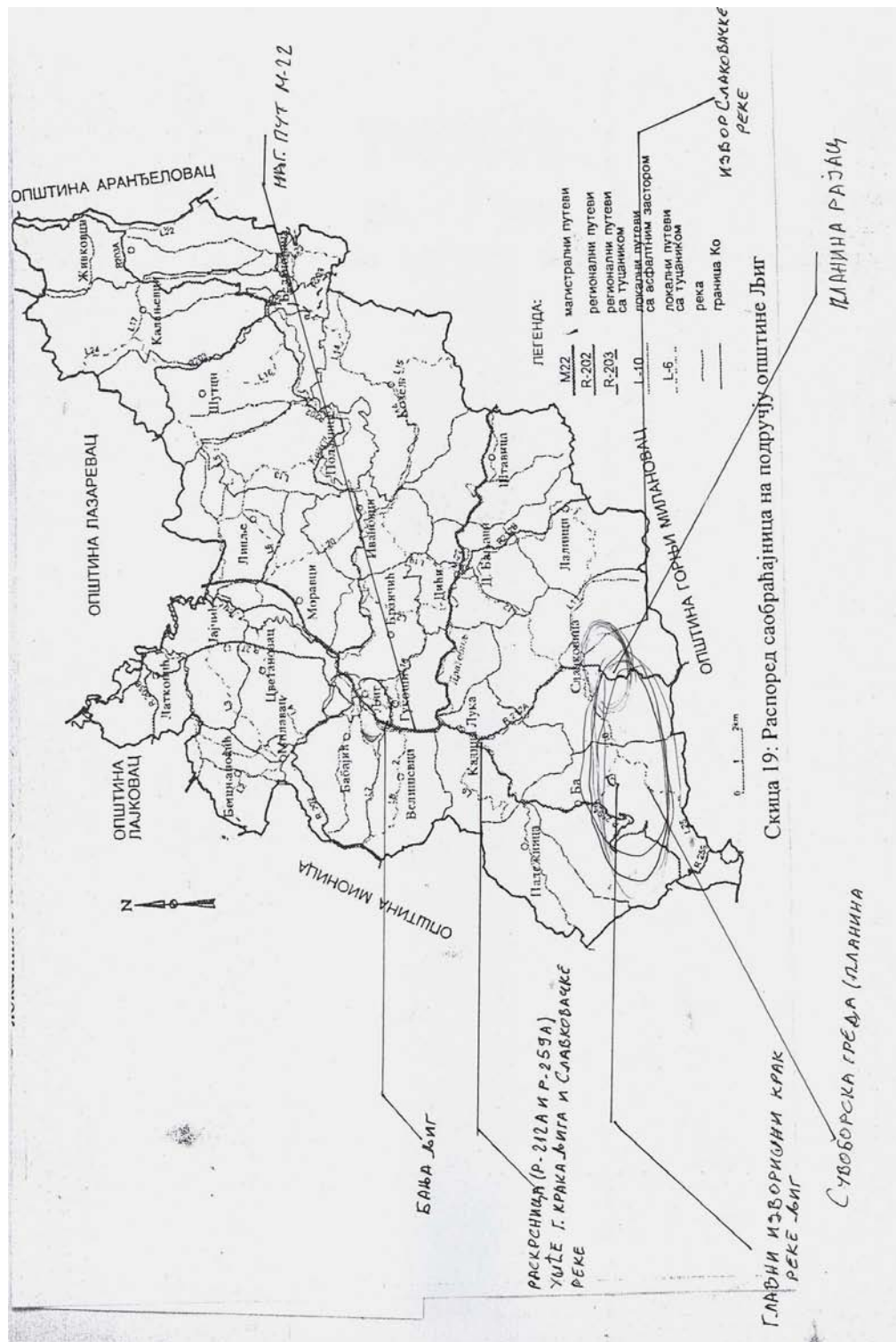
**Клима:** територија општине Љиг припада зони умереноконтиненталне климе са континенталним плувиматеријским режимом. Ово је брдско-планински простор са висином од 848м [Рајац] и релативном висином од 723м у коме су дубоко усечене [до 500м] долине реке Љиг и њених притока, што условљава да поједини делови општине имају врло благу и жупну климу [села Кадина Лука, Славковица, Ба, Палежница и др. села у јужном и југоисточном делу општине Љиг], тј котлине и дубоки делови долина, а поједини нешто оштрији [Рајац]. Годишњи ток температуре ваздуха је правилан са минимумом у јануару и максимуму у јулу. Средња годишња температура [март-октобар] креће се од 14°C до 18°C на Рајцу. Јесење температуре су високе, што погодује продужењу туристичке сезоне у септембру и октобру, али је од великог значаја и за пољопривредну производњу. Летњи период [25°C] на Рајцу траје око месец дана, а у Љигу око три месеца. Ледени дани се региструју од новембра до марта, а мразни дани у априлу. Временске прилике у летњем периоду су стабилне, док је нестабилност времена у зимском периоду последица наизменичног продирања хладних и топлотних ваздушних маса. Трајање сунчаног сјаја на овом подручју износи од 1950 до 2240 сати годишње, у вегетационом периоду што је око 69% годишње суме. Ово погодује за развој туризма у летњем периоду и почетком јесени. Снежне падавине се просечно јављају 35 до 50 дана [у Љигу 40 дана на Рајцу 60 дана]. Снег се најчешће јавља од друге половине децембра до друге половине марта. Средња вредност снежног покривача износи 30 до 40цм.

Постојеће климатске карактеристике чине ово подручје пријатним за живот људи, јер нису изражене амплитуде појединих климатских елемената. Најповољнији климатски услови су у долиним зонама уз веће водотокове и у планинским зонама до 500 м.н.в. Климатски услови (повољне температуре и влажност ваздуха у летњем периоду) погодују развоју здравственог туризма (у својеврсним ваздушним бањама до 1000 м.н. в. При обољењу плућа,

неуровегетативним поремећајима и сл.), и припремама спортиста и развоју рекреативног туризма у летњем периоду и почетком јесени.

**Воде:** Највећи део општине Љиг припада сливу реке Љиг (98%). Настаје спајањем више токова који се сливају низ северне падине Сувобора. Главни изворишни крак Љига извире у крашком врелу села Ба где у свом доњем току протиче кроз село Кадина Лука као и Славковачка река, који имају вишепотока који се у Кадиној Луци уливају у њих ( Мирков поток, Анчића, Лазаревића и др.). Село Кадина Лука поред водотокова који протичу кроз њу, богата је и изворима и потоцима. Сви засеоци (Лазаревићи, Медник, Брезик, Грађеник и Ћирјанићи), у селу Кадина Лука имају своја изворишта одакле се снабдевају водом. Кроз село пролази и градски водовод из села Ба, који снабдева град Љиг као и насеља низводно од Љига. Овај градски водовод користе и мештани села Кадина Лука у чијој близини пролази водовод.

Напоменуо бих да су сви водоводи, како градски тако и водоводи у засеоцима (Кадина Лука) имају природан пад, тако да исти не зависе од снабдевања електричном енергијом, а за разлику од равничарских места који поседују бунаре са пумпама где чешће и долази до прекида у снабдевању водом, што због квара и прекида испоруке електричне енергије, посебно у зимским месецима.



**Биљни и животињски свет:** Укупна површина под шумама на територији општине Љиг износи 30% (Србија 27%) односно, 0,5 ха по становнику. У селу Кадина Лука по површини под шумама прелази и преко 30 %, где је један од предуслова за богат биљни и животињски свет. Шумска вегетација припада појасу буквиних и храстових шума. Миграција становништва из села брдско-планинског дела смањила је економски притисак на шуме, тако да долази до природног обнављања, као и обрастања запуштених ливада и пашњака. Карактеристичност за шуме у атару села Кадина Лука као и другим околним селима брдско-планинског дела општине да су очуване, склопљене, обрасле, здраве (високе и издашне). У дубоким долинама и потоцима биље се очувала изворна шумска вегетација и првобитно богатство флоре.

На пространим ливадама у селу Кадина Лука расту бројне врсте орхидеја и перуника а у буковим шумама су непрегледна станишта сремуша, док се поред потока може наћи хајдучка опута. Подручје села се одликује и по другим ендемским и ретким врстама, као што су шаролист, једич, кољужница, боровница, шафран, мрзовац, линцура која је забрањена за брање, и др.

Поред домаћих животиња у селу а захваљујући раубацаности заселака и великим процентом атара села под шумом има, може се рећи и доста разних врста дивљачи. Може се срести око 50 врста сисара, највише има глодара, слепих мишева, звери и бубоједа, а најмање је папкара. Од ловне дивљачи присутни су фазан, јаребица, зец, лисица, срна, дивља свиња и шакал. У речним токовима има поточна мрена, клен, плиска, скобаљ и друге врсте рибе. На простору Рајца, Сувобора и Чардака (Кадина Лука, Ба и Славковица) регистровано је око 100 врста птица од којих су чак 92 врсте гнездарице док се процењују да их има око 180 врста због чега је овај простор означен као подручје од посебног националног орнитолошког значаја (ибанац 55). Најинтересантније врсте су орао змијар, сури орао, мишар, сова, дрозд, планинска сеница, пољска шева и др.

## ***ДРУШТВЕНЕ ОДЛИКЕ***

**(Историјат, становништво – кретање броја становника од 1948-2002 године, етничка структура, привреда, насеље-структура и морфологија насеља)**

Територија општине Љиг настањена је од најстаријих времена о чему сведоче остаци културе металног доба на локалитету Манастирине у Дићима (од Кадине Луке је ово село усдаљено 3 км). Остаци споменика и културног наслеђа из средњег века, односно из периода великог успона српске државе из првих векова њеног настанка, доказ су да је подручје општине било насељено и укључено у живот државе и народа тог времена. Добра културе која се налазе у општини Љиг, несумњиво сведоче о томе да је ово подручје и на њему настањени народ учествовао у драми средњовјековне Србије, као и у драматичним догађајима који су се десили у Србији 19. и 20. века. Село Кадина Лука је најупечатљивији траг оставило током 19. и 20. века као и у средњовјековном животу о коме говори легенда о Краљевићу Марку, као и само село Кадина Лука, а о томе ћу писати у даљем тексту.

Број становника у селу Кадина Лука од 1948. године у сталном је опадању, што због миграционог кретања становништва, тако и због морталитета који је присутан у целој Србији.

Ради илустрације навешћу податке добијене од статистичке службе из Ваљева за село Кадина Лука (који су нажалост непотпуни јер је доста током рата 1999. године исељено и оштећено а самим тим и документација): 1948. год – број



становника 867, 1953 - 874 ст., 1961. г. – 791 ст., 1971. г. – 738, 1981 г. – 669 ст., 1991. г. – 575 ст., 2002. г. – 539 ст. По наведеним подацима може се закључити да ће број становника у селу бити у даљем константном паду. По најновијој процени Београдског института „Јован Цвијић“ САНУ, који је радио стратегију развоја општине Љиг 2006. године, број становника у Кадиној Луци до 2016. године свешће се на 423.

Етничка структура становништва на територији општине Љиг: преко 99% српског живља и мање од 1% ромског, као и веома мали број других народа. Село Кадина Лука је искључиво настањена српским становништвом.

Привреда – пољопривреда је један од кључних делатности руралног простора и основни облик активности његових становника, те веома битан фактор за укупан развој општине Љиг. Пољопривреда је у највећем броју домаћинстава још увек само начин живота, а мањи број газдинстава активност коју обављају способни чланови остварујући доходак. О месту и значају пољопривреде на простору општине Љиг говоре следећи подаци: 62% од укупне површине општине су пољопривредне површине, 92% укупног насеља су сеоска насеља, 78% становништва до 2002. год. Живело је у сеоским насељима, 60% дохотка општине остварено је у пољопривреди (2003. година), 29% становништва је пољопривредно, 50% активног становништва су пољопривреници, учешће сточарства са око 60 % у укупној пољопривредној производњи (знатно више у односу на просек у Србији). Постојећи фонд и структура земљишта омогућују прехранбену сигурност становништву општине. Полуку развоја локалне економије чине „Гранит – пешчар“, „Елгра“, „Фригофрути“ и „Интерфуд 20“. Два сектора делатности, вађење камена и прерађивачка индустрија, ангажовали су 27% укупног броја запослених; Две трећине активних, основних средстава привреде; остварено свега 16% дохотка локалне економије у 2002. години.

У Кадиној Луци на крајњем североистоку села налази се погон за прераду и обраду камена (гранита и мермерисаног кречњака). Такође постоје у селу још три мини погона за прераду и обраду камена, који се налазе у непосредној близини пута Р-212.

Структура насеља према величини је прилично хомогена. Једна од последица смањења становништва је уситњеност мреже насеља и њена све мања издиференцираност. Просечна густина насељености општине је мала и износи 52 становника по км<sup>2</sup> у 2002. години (Колубарски округ 77 становника по км<sup>2</sup>, а централна Србија 97). Долински делови општине Љиг су најгушће насељени. Најзаступљенија су насеља (14) са малом густином насељености, између 25-50 становника по км (овој групи насеља припада и Кадина Лука).

Кадина Лука према морфолошкој типологији припада брдско-планинским насељима, која су разбијена и полуразбијена насеља шумадијске подгрупе, са групама заселака (у Кадиној Луци има 5 заселака, а то су: Грађеник, Брезик, Медник, Лазаревић и Ћирјанић) док део насеља села се налази у котлини поред доњег тока изворишног крака реке Љиг и Славковачке реке, тј. Поред пута Р-212 и Р-259. Што се тиче настанка села Кадина Лука и његовог економског развитка нема много писаних трагова и није истраживано, осим по предању и причи најстаријих мештана, а која се углавном односе на новију историју која се одиграла током 19. и 20. века. Највећи економски процват село је доживело током 20. века, након Првог светског рата када је у селу Кадина Лука у засеоку Грађеник отворен први (а потом више њих) каменолом за експлоатацију и обраду камена гранита и пешчара

(углавном коцка ивице за потребе изградње улица и путева по градовима), као и отварањем пруге Београд-Љиг-Горњи Милановац почетком 20. века. У Кадиној Луци је постојала железничка станица (на њеном месту данас је погон за обраду и прераду гранита и мермера, предузеће „Гранит-пешчар) а углавном за потребе транспорта камена из оближњег каменолома. По причи мештана први шпиц (глето за обраду камена) је у ове крајеве је донето након Првог светског рата из Далмације. Обраду камена мештани ових крајева (углавном из села Кадина Лука, Ба, Палежница, Славковица и Белошевац) су брзо прихватили, а током 20. века усавршили начин експлоатације и обраде камена, тако да су најстарији каменоресци из ових наведених села јако познати и цењени широм Србије по начину обраде камена. И поред модернизације и машинске обраде камена неке финалне обраде врше се на традиционални начин уз помоћ шпица и чекића. У селу Кадина Лука поред погона „Гранит-пешчара“ за обраду и прераду камена постоје још три каменорезачке радње. Такође има индивидуалних мајстора каменорезаца који се самостално баве обрадом и уградњом камена.

## ***КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКЕ ЗНАМЕНИТОСТИ***

### **- Историјат, менталитет, фолклор, обичаји -**

**Историјат:** Србија има карактеристику недовољне истражености и лоше презентације постојећег наслеђа, тј. непокретних добара културе, па оставља утисак земље доста сиромашне наслеђем, иако има веома аутентичну и дуготрајну историјску прошлост од најстаријих времена до данас. У Србији се нсрод већ деценијама не васпитава да има правилан однос према непокретним добрима културе која треба да је изван било које идеологије. Основна деформација у вредновању историјског наслеђа и непокретних добара културе је потреба да се обележи и сачува само оно што владајућа политичка елита сматра позитивним. Селективан однос према наслеђу није од користи за његово потпуно очување и презентацију. Општина Љиг је по територији коју обухвата као и по људским ресурсима (број становника на њеној територији) мала али по културно-историјском наслеђу које се налази на њеној територији, несумњиво говори да је оставила траг у културно-историјском наслеђу Србије. Нажалост, као и многа друга места у Србији, па тако и општина Љиг и село Кадина Лука су недовољно истражени, иако има трагова непокретних добара културе на територији Општине од најстаријих времена (металног доба), преко средњовековне Србије до 19. и 20. века, који су обележили ослобађање од Турака у првој половини 19. века као и ослобођење Србије од освајача у И и ИИ светском рату. Село Кадина Лука је брдско планинско које је по територији мало и разбијено по засецима. Писаних трагова готово да нема о настанку и развоју села Кадина Лука, као и неких озбиљних истраживања о њему. Историјат села преноси се са (колена на колена) генерације на генерацију. Као велики љубитељ и поштовалац историје, као и свог народа, краја и села, нажалост, нисам имао могућности а и времена да нешто више вршим истраживања свог села (истраживање по архивама, Ваљеву, Горњем Милановцу и Београду као и по

Црквеним књигама у Славковици и епархији ваљевској), већ се оно своди на казивање и предања најстаријих мештана који памте, приче својих дедова и очева који су им причали о настанку села, досељавању на ове просторе, као и о животу у њему и ратовима и страдању који су задесили народ овог краја.

По причању и казивању мештана села, у село Кадина Лука, већа насељавања су почела крајем 17. и током 18. века. Досељавају се Срби из северне Црне Горе, Косова и Херцеговине, углавном одбегли Срби који нису желели да се повинују турском зулumu. Насељавање је вршено у брдско планинском пределу села који је обрастао густим шумама и у јаругама и потоцима, далеко од пута (друма) и турских погледа. Првобитне куће су биле углавном прављене од прућа које је било облепљено блатом, а кров је био од грања прекривен кровином (папрат), врло често су прављене и земунице. Касније су прављене куће од тесане хростовине а биле су најчешће покривене плочастим каменом или кровином (папрат). Иначе, само име Кадине Луке по предању је настало захваљујући одважним и храбрим тадашњим мештанима, који никако нису хтели да се повинују турском ропству, већ су у једном тренутку извршили удар на највише институције власти, извршивши убиство турског кадије (судије). Наиме, долином изворишног крака реке Љиг у долини Славковачке реке пролазио је царски друм (пут), и он није био уопште насељен а то се назива „лука“ (ненасељен део поред реке се називао лука). Пролазивши у то време (највероватније у 18. веку) царским друмом, један турски кадија је заноћио поред ушћа изворишног крака реке Љиг и Славковачке реке са својом пратњом. Тада су под окриљем ноћи локални мештани, хајдуци, извршили препад где су убили Кадију и сву његову пратњу а потом су удесили њихова тела као да су их растргли вукови и поцепале дивље свиње, а да не би Турци посумњали у убиство Кадијино од стране мештана хајдука. Када је следећи турски караван наишао, затекао је беживотно и унакажено тело Кадије и његове пратње, и не посумњавши у убиство пренели су своје паши шта се збило са Кадијом – да су га поцепале дивље звери. Тада је паша (не зна се име који је паша био) наредио да се том крају, тј. селу по Кадији да име Кадина Лука.

По причи мештана, доста је људи из села током ослободилачких ратова од Турака учествовало у њима (а то могу поткрепити и чињенице, близина Рудника, Тополе, Такова, Бранковине и Боговађе као центре и упоришта Првог и Другог српског устанка.. Такође, у суседном селу Ба за потребе устаника у Првом српском устанку лила су се топовска ђулад). У сеоском гробљу постокји и део гробља, такозвана „Мађарско гробље“. О овом гробљу немам писаних података а исто није ни истражено, али сам мишљења да се ради о гробљу из доба Угарско – турских ратова који су се једним делом одвијали на овим просторима.

Током Првог светског рата у селу је мобилисано готово све мушко становништво што је могло пушку да носи. Такође, на овим просторима, тј. једним делом у селодигравала се једна од најчувенијих битака у историји српских ослободилачких ратова од 1912-1918. године. – Колубарска битка. (која се изучава у свим престижним војним академијама у свету).

Иначе, у првој фази Колубарске битке (почела 16. новембра 1914. године) у селу Кадина Лука у засеоку Грађеник (највиша тачка „Чардак“) положила је држала Дунавска или Дринска дивизија И позива, И српске армије под командом војводе Живојина Мишића – првопозивци су били редовна војска и резервисти до 35 година старости. Тадашњи чувени ратни војни извештач са Српског ратишта, Џон Рид,

записао је следеће: “Само у једном дану на фронту Прве српске армије на положајима на брду Грађеника погинуло је преко 500 српских војника који су водили жестоку борбу прса у прса са Аустро-Угарском војском“. Након пада „Беле стене“ (засеок Гукош), „Грађеник“ (засеок Кадина Лука) и „Срасла буква“ (село Ба). Српска војска се повукла према југу на Сувоборску греду и Рајац, где је у другој фази битке пробијен фронт а потом и гоњене Аустро-Угарске групе све до преко Саве и Дрине. Веома је мало познато да се након I светског рата све до 1925. год. звала „Сувоборска битка“, а после је преиначена у „Колубарску битку“. По причи мештана, после битке (наредних 20 година) на „Грађенику“ на пашњацима, нарочито у летњим данима стока није хтела да пасе јер се још осећао задах људских лешева иако су тела после битке била покопана. По причи моје нане Јулијане Јаковљевић као и других старих жена из села, оне су као деца по остацима ровова садили цвеће (обично перунику) у знак сећања на изгинуле Српске војнике. Група мештана са Драганом Јовичићем и Тикомиром Тодоровићем је 1985. године подигла спомен плочу у знак сећања на изгинуле учеснике „Колубарске битке“ у засеоку Грађеник у Кадиној Луци (до споменика може једино пешице да се дође јер је терен јако стрм и неприступачан) до најближе тачке где може теренско возило да додје потребно је око 20 минута пешачења), након тога споменик није одржаван нити га је ко посећивао (осим неког ловца када случајно прође) све до 2006. године. Као поштовалац и љубитељ историје и као рекреативац који се бави планинарењем, пожелео сам да спојим ове две ствари, као и да отргнем од заборава наше културно-историјско наслеђе и да га оставим будућим генерацијама. Нажалост нема више ко да коси, те ливаде на Грађенику полако зарастају и све се мање прича о том страдању Српске војске у овом крају. Крајем 2005. године дошао сам на идеју да организујем планинарску стазу од Љига преко Чардака до Сувобора и Рајца.

15.02.2006. на дан Уставности државе србије, одржан је „сретењски поход“ преко Чардака. У организовању похода ми је помогло моје планинарско друштво „Победа“ из Београда као и професор Љубодраг Лазвић- Љуба (од 2006. до 2007. године преко Чардака непосредно поред споменика прошло је преко 1000 људи). Такође 2006. године са групом мештана на највишој тачки Чардаку – 645 мнв подигао сам крст у Српско-Византијском стилу, поред којег пролази такође планинарска стаза. На врху Чардака (око 10 м од највише тачке) налази се једна стена, где је по легенди мештана, седео Марко Краљевић па је потом скочио на други крај села на „Вис“. Ова стена је јако интересантна за планинаре, посебно за фотографисање јер на самом врху стене (висина је око 7 м а пречника око 2 м) постоји удубљење које је остало, где је седео Марко Краљевић.

Након Октобарске револуције у Русији у Краљевини Југославије је пребегло више руских избеглица такозване беле емиграције [које су подржавале Руског цара]. Један део избеглица је дошао на територију општине Љиг, тј. у Кадину Луку где по причи местана извесни Рус Сергеј Корсаков у засеоку Грађеник отворио међу првима приватни каменолом, такође са њим је радила група Руса. Они су живели у Кадиној Луци све до краја 1944 год. где су поново емигрирали на запад, а због политичких промена и државног уређења тадашње Југославије. Ови људи су оставили веома лепа сећања код мештана Кадине Луке. Постоји идеја да се подигне спомен-чесма а у знак сећања на живот и рад Руских емиграната између два светска рата.

У селу Кадина Лука на ушћу изворишног крака реке Љига и Славковачке реке, непосредно поред раскрснице где се укрштају путеви Р 212 и Р259, налази се једно од најстаријих воденица на територији општине Љиг, која је по предању мештана стара више од 250 година и да је иста из турског доба (нажалост, запуштена је и није у функцији, али постоји могућност да се обнови и рестаурира). Такође, преко пута воденице уз саму раскрсницу наведених путева, налази се споменик изгинулим учесницима из Кадине Луке и Палежнице Ослободилачких ратова од 1912-1918 и изгинулим борцима од 1941-1945. Напоменуо бих још да у фамилији Ђурић и Мишковић постоје две куће које су по причи власника старе преко 250 година (на велику штету исте су у јако лошем стању и била би потребна брза заштита како би се сачувале од даљег пропадања. Власници су заинтересовани за њихову рестаурацију јер немају средстава да их обнове). Још бих напоменуо да у суседном селу Ба, постоји средњовековна црква Светог Илије из 15. века, као и остаци у близини исте, рударских окна где су по причи мештана, за време владавине цара Душана радили немачки рудари звани „Саси“ (удаљено 5 км од Кадине Луке). У селу Славковица манастир Ваведење, остаци средњовековног манастира из 14. века и некропола (удаљена од Кадине Луке 4 км), као и споменик „1300 Каплара“ на Рајцу (од Кадине Луке удаљен 9 км). У селу Дићи остаци средњовековне цркве из 13. века и некропола (удаљена од Кадине Луке 4 км). У ширем окружењу од културно-историјских знаменитости напоменуо бих још и родну кућу Живојина Мишића у селу Струганик, општина Мионица, која је удаљена око 20 км, затим Равна гора, удаљена око 15 км, где је Дража Михаиловић формирао „Равногорски покрет“, манастир Архангела Гаврила у Моравцима (сада је црква) који је удаљен 12 км, где је приликом сече кнезова Првог српског устанка убијен Хаџи Ђера“

Што се тиче менталитета становништва, како у селу Кадина Лука тако и на територији општине Љиг, може се рећи да се губи патријархални начин живота и васпитања у породици а због утицаја модерног друштва. Али исто талко и готово непромењен однос према странцу (госту) се задржао, а то су гостопримљивост и весело дух који се посебно изражава приликом свечаности (славе, рођендани, свадбе, вашари и друге светковине као што су прослава Бадње вечери, Божића и Васкрса).

**Фолклор и обичаји** се полако губе; најзначајнија изворна манифестација, туристичко привредна која се одржава је „Косидба на Рајцу“ у суседном селу Славковици на планини Рајац. Одржава се већ 35 година. Том приликом се учесници облаче у традиционалне ношње ових крајева и косе са старим ручним косама. Учествују и деца у старој српској ношњи као водоноше, а жене такође у ношњи након косидбе служе ручак косачима на ливади и то стара српска јела. Под покровитељством општине Љиг је и КУД „Љиг“ које негује традиционална српска кола и песме, као и удружење „Златне руке“ које негује спремање старих српских јела. Обичаји су се углавном задржали приликом вршења духовних обреда (славе, преславе, крштења, венчања, сахране, затим прославе светковина – црквене славе, Бадње вечери, Божић иу Васкрс и сл.) Одржавање литија се готово изгубило а

одржаване су тако што су мештани обилазили са свештеником село и заустављали се на одређеним местима, обично код одређеног дрвета које се назива „запис“. По народном веровању „Литија“ је имала за циљ да се село и летина заштите од елементарних непогода.

### **Смештајни капацитети – уопште у месту или општини**

Тренутно смештајни капацитети на територији општине Љиг су следећи: Хотел „Љиг“ у Љигу 104 лежаја, Хотел „Качер“ у Белановици 30 лежајева, Мотел „Љиг“ у Љигу 20 лежајева, Планинарски дом „Чика Душко Јовановић“ на Рајцу 50 лежајева. Одмаралиште „Пошта“ на Рајцу 30 лежајева, одмаралиште „Беко“ из Белановице 50 лежајева, „Колубара“ одмаралиште на Рајцу 50 лежајева и Дом извиђача на Рајцу 30 лежајева. Укупно 364 лежаја, а док у 10 сеоских домаћинстава има 40 регистрованих лежајева (постоји велика заинтересованост сеоских домаћинстава у Кадиној Луци, Велишевцима, Славковици и другим местима у општини Љиг за пружање услуга смештаја).



*Čardak, alpinisti iz Beograda, jedan od kamenoloma, januar 2007. god*





*Čardak, januar 2007. godine, alpinisti iz Beograda*





*Čardak, januar 2007. godine, alpinisti iz Beograda*